प्रेस नोट
अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,
नियोजन विभाग,
महाराष्ट्र शासन,
मुंबई

* * *

दिनांक : ८ मार्च, २०१८

महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी २०१७-१८
ठळक वैशिष्ट्ये

- सन २०१७-१८ च्या पूर्वानुमानानुसार राज्य अर्थव्यवस्था मागील वर्षाच्या तुलनेत ७.३ टक्के वृध्दिदराने वाढेल असे अपेक्षित, ही वाढ राज्य अर्थव्यवस्थेच्या २०१६-१७ मधील १०.० टक्के वाढीच्या पार्श्वभूमीवर
- देशाची अर्थव्यवस्था ६.५ टक्क्यांनी वाढणे अपेक्षित
- २०१६-१७ मध्ये चांगला पाऊस (सरासरी पावसाच्या ९४.९ टक्के) पडल्याने कृषि उत्पादन जास्त. सन २०१७-१८ मध्ये कमी पाऊस (सरासरी पावसाच्या ८४.३ टक्के) पडला या पार्श्वभूमीवर 'कृषि व संलग्न कार्ये' क्षेत्रात मागील वर्षाच्या तुलनेत (-) ८.३ टक्के वाढ अपेक्षित. तर 'उद्योग' व 'सेवा' क्षेत्रात अनुक्रमे ६.५ टक्के व ९.७ टक्के वाढ अपेक्षित
- पूर्वानुमानानुसार सन २०१७-१८ साठी वास्तविक ('रिअल') (सन २०११-१२ च्या स्थिर किंमतीनुसार) स्थूल राज्य उत्पन्न ₹ १९,५९,९२० कोटी अपेक्षित, तर सांकेतिक ('नॉमिनल') चालू किंमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न ₹ २४,९६,५०५ कोटी अपेक्षित

- सन २०१५-१६ च्या तुलनेत सन २०१६-१७ मध्ये अर्थव्यवस्थेची वाढ १०.० टक्के अशी दोन अंकी
- सन २०१७-१८ चे स्थूल राज्य उत्पन्न २०१६-१७ पेक्षा ₹ २,३९,४७३ कोटीने वाढेल
- सन २०१७-१८ चे दरडोई उत्पन्न ₹ १,८०,५९६ असून तर २०१६-१७ मध्ये ते ₹ १,६५,४९१
- दरडोई उत्पन्नात महाराष्ट्र प्रमुख राज्यांमध्ये अग्रेसर
- चालू किंमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न सन २०१३-१४ मध्ये ₹ १६,४९,६९५, तर २०१७-१८ मध्ये ते ₹ २४,९६,५०५
- सन २०१६-१७ चे राज्याचे दरडोई उत्पन्न सन २०१५-१६ च्या तुलनेत १२.१ टक्क्यांनी वाढले तर तत्सम कालावधीसाठी कर्नाटकाचे १०.२ टक्क्यांनी वाढले

- पहिल्या सुधारित अंदाजानुसार सन २०१६-१७ चे सांकेतिक ('नॉमिनल') (चालू किंमतींनुसार) स्थूल राज्य उत्पन्न ₹ २२,५७,०३२ कोटी तर ते सन २०१५-१६ साठी ₹ १९,८६,७२१ कोटी
- सन २०१६-१७ मध्ये दरडोई राज्य उत्पन्न ₹ १,६५,४९१ होते तर ते सन २०१५-१६ मध्ये ₹ १,४७,६१०

तपशील	२०११-१२@	२०१२-१३@	२०१३-१४@	२०१४-१५@	२०१५-१६++	२०१६-१७+	२०१७-१८$
चालू किंमतींनुसार दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)	९९,५६४	१,११,९८०	१,२५,०३९	१,३२,६११	१,४७,६१०	१,६५,४९१	१,८०,५९६
चालू किंमतींनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न (₹ कोटी)	१२,८०,३६९	१४,५९,६२८	१६,४९,६९५	१७,८०,७२१	१९,८६,७२१	२२,५७,०३२	२४,९६,५०५

निवडक राज्यांचे दरडोई उत्पन्न (२०१६-१७)

राज्य	आंध्र प्रदेश	कर्नाटक	मध्य प्रदेश	महाराष्ट्र	तामिळनाडू	तेलंगणा	उत्तर प्रदेश
दरडोई उत्पन्न (₹)	१,२२,३७६	१,५७,४७४	७२,५९९	१,६५,४९१	१,५३,२६३	१,५५,६१२	५१,९२०

@ प्राथमिक अंदाज ++ दुसरे सुधारित अंदाज + पहिले सुधारित अंदाज $ पूर्वानुमान टिप : पायाभूत वर्ष २०११-१२

जागतिक अर्थव्यवस्था २०१७

देश	जागतिक	अमेरीकेची संयुक्त राज्ये	जपान	फ्रान्स	जर्मनी	चीन	भारत@	महाराष्ट्र@
स्थूल उत्पन्न वृद्धीदर (टक्के)	३.०	२.२	१.७	१.७	२.०	६.८	६.५	७.३

@सन २०१७-१८

- ➢ राज्याच्या ग्रामीण व नागरी भागाचा सरासरी ग्राहक किंमती निर्देशांक (पायाभूत वर्ष : २००३) एप्रिल ते डिसेंबर, २०१७ या कालावधीत अनुक्रमे २७१.३ व २६०.७. सरासरी ग्राहक किंमती निर्देशांकावर आधारित एप्रिल ते डिसेंबर, २०१७ या कालावधीत ग्रामीण भागात वर्ष-ते-वर्ष चलनवाढीचा दर १.८ टक्के तर नागरी भागात २.१ टक्के
- ➢ राज्यातील सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेचे संगणकीकरण पूर्ण. सर्व रास्त भाव दुकानांमध्ये धान्य वाटपासाठी सेवा यंत्रे स्थापित
- ➢ अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार राज्याची सन २०१७-१८ ची अपेक्षित महसुली जमा ₹ २,४३,७३८ कोटी, तर सुधारित अंदाजानुसार सन २०१६-१७ करिता ती ₹ २,२०,०१२ कोटी. अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१७-१८ नुसार कर महसूल आणि करेतर महसूल अनुक्रमे ₹ १,९०,८४२ कोटी आणि ₹ ५२,८९६ कोटी अपेक्षित
- ➢ एप्रिल ते डिसेंबर,२०१७ या कालावधीत प्रत्यक्ष महसुली जमा ₹ १,६६,००५ कोटी (अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या ६८.१ टक्के) असून ती सन २०१६-१७च्या तत्सम कालावधीच्या तुलनेत १७.८ टक्के अधिक
- ➢ अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१७-१८ नुसार महसुली खर्च ₹ २,४८,२४९ कोटी अपेक्षित असून सुधारित अंदाज २०१६-१७ नुसार ₹ २,३४,३९० कोटी
- ➢ अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१७-१८ नुसार अपेक्षित महसुली तूट, वित्तीय तूट आणि ऋणभार अनुक्रमे ₹ ४,५११ कोटी, ₹ ३८,७८९ कोटी व ₹ ४,१३,०४४ कोटी. अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१७-१८ नुसार वित्तीय तुटीचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण १.६ टक्के तसेच ऋणभाराचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण १६.६ टक्के अपेक्षित
- ➢ अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१७-१८ नुसार भांडवली जमेचा एकूण जमेतील आणि भांडवली खर्चाचा एकूण खर्चातील हिस्सा अनुक्रमे १४.१ टक्के व १२.५ टक्के अपेक्षित

वर्ष	२०११-१२	२०१२-१३	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८
ऋणभाराची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	१७.६	१६.९	१६.३	१६.५	१६.३	१६.४#	१६.६##
एकत्रित वित्तीय सुधारणा मार्गअंतर्गत आखून दिलेली मर्यादा (टक्के)	२६.१	२५.५	२४.८	२४.३	२१.९	२२.१	२२.२

सुधारित अंदाज ## अर्थसंकल्पीय अंदाज

- ➢ राज्यातील अनुसूचित वाणिज्यिक बँकांच्या ३१ मार्च, २०१७ रोजी एकूण ठेवी व स्थूल कर्जे अनुक्रमे ₹ २१.६४ लाख कोटी व ₹ २३.०० लाख कोटी होते. अनुसूचित वाणिज्यिक बँकांचे ३१ मार्च, २०१७ रोजी कर्ज-ठेवी प्रमाण १०६.३ टक्के होते तर ते ३१ मार्च, २०१६ रोजी १०२.७ टक्के होते. देशातील अनुसूचित वाणिज्यिक बँकांच्या एकूण ठेवी व स्थूल कर्ज यामध्ये राज्यातील बँकांचा हिस्सा अनुक्रमे २०.१ टक्के व २९.० टक्के

- सन २०१७-१८ ची राज्यासाठी प्राधान्य क्षेत्राकरिता वार्षिक कर्ज योजना ₹ २.९१ लाख कोटी असून ती मागील वर्षापेक्षा १४.१ टक्के जास्त
- प्रधानमंत्री जन-धन योजनेअंतर्गत ७ फेब्रुवारी, २०१८ पर्यंत राज्यात सुमारे ₹ ४,३०४ कोटी ठेवींसह सुमारे २.२० कोटी बँक खाती उघडली
- प्रधानमंत्री मुद्रा योजनेअंतर्गत वितरित करण्यात येणाऱ्या कर्जामध्ये महाराष्ट्र अग्रेसर राज्यापैकी एक. सन २०१५-१६ पासून ९ फेब्रुवारी, २०१८ पर्यंत ₹ ४४,५८३ कोटी वितरित. सन २०१७-१८ मध्ये ९ फेब्रुवारीपर्यंत २६.१ लाख ('शिशु' अंतर्गत २३.७ लाख, 'किशोर' अंतर्गत १.८ लाख व 'तरुण' अंतर्गत ०.६ लाख) लाभार्थ्यांना एकूण ₹ १४,२३५ कोटी कर्ज वितरित
- सन २०१७ मध्ये सरासरी पावसाच्या फक्त ८४.३ टक्के पाऊस पडला. राज्यातील ३५५ तालुक्यांपैकी (मुंबई शहर व उपनगर जिल्ह्यातील तालुके वगळून) १४७ मध्ये अपुरा पाऊस, १४६ मध्ये सरासरी आणि ६२ मध्ये अतिरिक्त पाऊस
- कृषी गणना २०१०-११ प्रमाणे वहिती खात्यांच्या सरासरी क्षेत्रानुसार राज्याचा (१.४४ हेक्टर) देशात दहावा क्रमांक. अल्प व अत्यल्प (२.० हेक्टर पर्यंत) भूधारक वहिती शेतक-यांच्या खात्यांचे एकूण क्षेत्र ८९.२५ लाख हेक्टर असून एकूण क्षेत्राच्या ४५.२ टक्के, तर वहिती खातेदारांची संख्या १०७.६१ लाख आहे, जी एकूण वहिती खात्यांच्या संख्येच्या ७८.६ टक्के
- सन २०१७ च्या खरीप हंगामामध्ये १५०.४५ लाख हेक्टर क्षेत्रावर पेरणी पूर्ण. गतवर्षीच्या तुलनेत तृणधान्ये, कडधान्ये, तेलबिया आणि कापूस यांच्या उत्पादनात अनुक्रमे चार टक्के, ४६ टक्के, १५ टक्के आणि ४४ टक्के घट अपेक्षित असून उसाच्या उत्पादनात २५ टक्के वाढ अपेक्षित
- सन २०१७-१८ मध्ये रब्बी पिकांखालील क्षेत्र ४६.८८ लाख हेक्टर. गतवर्षीच्या तुलनेत तृणधान्ये, कडधान्ये आणि तेलबिया यांच्या उत्पादनात अनुक्रमे ३९ टक्के, चार टक्के आणि ७३ टक्के घट अपेक्षित
- सन २०१७-१८ मध्ये फलोत्पादन पिकांखालील क्षेत्र १५.२२ लाख हेक्टर असून उत्पादन २०७.५४ लाख मे. टन अपेक्षित, तर सन २०१६-१७ मध्ये १६.७३ लाख हेक्टर क्षेत्रात २१९.९३ लाख मे. टन उत्पादन
- मोठ्या, मध्यम व लघु पाटबंधारे (राज्य क्षेत्र) जलाशयांमध्ये मिळून एकत्रितपणे १५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीचा एकूण उपयुक्त जलसाठा २९,८१४ दशलक्ष घनमीटर व तो प्रकल्प आराखड्यानुसार उपयुक्त जलसाठा क्षमतेच्या ६९.६ टक्के
- 'जलयुक्त शिवार अभियान' अंतर्गत सन २०१६-१७ मध्ये निवडण्यात आलेल्या एकूण ५,२९१ गावांमध्ये ५,८९७.६ लाख घन मीटर जलसाठ्याच्या निर्मितीद्वारे २,८३० गावे पाणी टंचाई मुक्त. या अभियानांतर्गत सन २०१७-१८ मध्ये एकूण ५,०१८ गावांची निवड
- सन २०१७-१८ मध्ये वार्षिक कर्ज योजनेअंतर्गत कृषि व संलग्न कार्ये क्षेत्रासाठी ₹ ७७,२०७ कोटी वार्षिक लक्ष. सन २०१६-१७ मध्ये ₹ ४२,१७२ कोटी पीक कर्ज वित्तीय संस्थांद्वारे वाटप तर सन २०१५-१६ मध्ये ₹ ४०,५८१ कोटी वाटप. सन २०१६-१७ मध्ये ₹ ५४,६०६ कोटी तर सन २०१५-१६ मध्ये ₹ ३२,२८४ कोटी रकमेचे कृषी मुदत कर्ज वाटप
- सन २०१६-१७ मध्ये दुधाचे एकूण उत्पादन १०४.०२ लाख मे. टन तर सन २०१५-१६ मध्ये ते १०१.५२ लाख मे. टन
- सागरी व गोड्या पाण्यातील अंदाजित मत्स्य उत्पादन सन २०१७-१८ मध्ये डिसेंबरपर्यंत अनुक्रमे ३.५० लाख मे. टन व १.१५ लाख मे. टन. सन २०१६-१७ मध्ये सदर उत्पादन अनुक्रमे ४.६३ लाख मे. टन व २.०० लाख मे. टन
- व्यावसायिक सुलभता म्हणजेच व्यवसायांकरिता सोपे, जलद व वादमुक्त नियमन. याअंतर्गत राज्याने ३७२ सुधारणांपोटी पुरावे सादर करून अंमलबजावणी केली असून त्यापैकी ३४८ सुधारणांना केंद्र शासनाने मंजुरी

- 'एशियन कॉम्पिटिटिव्हनेस इन्स्टिट्यूट ऑफ लि क्युआन यु स्कूल ऑफ पब्लिक पॉलिसी ऑफ सिंगापूर' संस्थेच्या व्यावसायिक सुलभता निर्देशकानुसार महाराष्ट्र देशात प्रथम क्रमांकावर
- रिझर्व्ह बँकेच्या मुंबई विभागीय कार्यालयाकडे महाराष्ट्र , दादरा व नगर हवेली, दमण व दिव सहित एप्रिल-डिसेंबर, २०१७ या कालावधीत ₹ ७४,१२३ कोटी थेट विदेशी गुंतवणूकीचे इक्विटी इनफ्लोज (अखिल भारताच्या सुमारे ३२ टक्के) प्राप्त
- मेक इन इंडिया २०१६ परिषदेमध्ये करण्यात आलेल्या ₹ आठ लाख कोटी गुंतवणूकीच्या २,९८४ प्रस्तावांच्या सामंजस्य करारांपैकी ₹ ४.९१ लाख कोटी गुंतवणूकीचे (६१ टक्के) प्रकल्प अंमलबजावणीच्या विविध टप्प्यांवर

- ऑगस्ट, १९९१ ते डिसेंबर, २०१७ या कालावधीत राज्यात ₹ ११,८९,८१५ कोटी प्रस्तावित गुंतवणुकीच्या एकूण १९,८२६ औद्योगिक प्रकल्पांना मान्यता. त्यापैकी ₹ २,९२,२५२ कोटी (२४.६ टक्के) प्रस्तावित गुंतवणुकीचे ८,९७४ प्रकल्प (४५.३ टक्के) कार्यान्वित व त्याद्वारे सुमारे १२.६७ लाख रोजगार निर्मिती
- देशातील विदेशी थेट गुंतवणुकीमध्ये राज्याने आघाडीचे स्थान

- राज्य शासनाने सुरु केलेल्या विविध सुधारणा प्रदर्शित करण्याकरिता तसेच गुंतवणुक आकर्षित करण्याकरिता व रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्याकरिता फेब्रुवारी, २०१८ मध्ये मॅग्नेटिक महाराष्ट्र-कन्वर्जन्स २०१८ ही जागतिक गुंतवणूक परिषद आयोजित केली
- या जागतिक गुंतवणूक परिषदेत ₹ १२.०७ लाख कोटी मुल्याची गुंतवणूक असलेले व ३६.७७ लाख प्रस्तावित रोजगार असलेले ४,१०८ प्रस्ताव मंजूर
- डिसेंबर, २०१७ अखेर राज्यात एकूण ₹ ८५,३६२ कोटी गुंतवणूक व २७.६ लाख रोजगार क्षमतेचे ३.६ लाख सूक्ष्म, लघु व मध्यम उपक्रम उद्योग आधार ज्ञापन प्राप्त
- वार्षिक उद्योग पाहणी २०१४-१५ नुसार स्थूल मूल्यवृद्धीत (₹ २,३९,०७६ कोटी) राज्य अग्रस्थानी आहे व देशाच्या स्थूल मूल्यवृद्धीत राज्याचा हिस्सा २०.५ टक्के
- महिला उद्योजकांच्या सहभागास प्रोत्साहन देण्यासाठी व महिला परिचालीत उद्योगांचे प्रमाण ९ टक्क्यांवरुन २० टक्क्यांपर्यंत वाढविण्यासाठी विशेष महिला उद्योजक धोरण २०१७ जाहीर. देशात महिला उद्योजकांसाठी स्वतंत्र धोरण राबविणारे महाराष्ट्र हे पहिले राज्य
- राज्यात ३१ मार्च, २०१७ रोजी सुमारे ५.२५ कोटी सभासद असलेल्या १.९५ लाख सहकारी संस्था होत्या. ११ टक्के कृषि पतपुरवठा, १० टक्के बिगर-कृषि पतपुरवठा तर ७९ टक्के इतर कार्यात गुंतलेल्या संस्था होत्या. एकूण सहकारी संस्थांपैकी १८.७ टक्के संस्था तोट्यात, त्यापैकी ३२.६ टक्के कृषि पतपुरवठा संस्था
- राज्यातील विजेची स्थापित क्षमता ३१ डिसेंबर, २०१७ रोजी ३५,४६८ मेगावॅट. सन २०१७-१८ मध्ये डिसेंबरअखेर ७४,९६८ दशलक्ष युनिटस् वीज निर्मिती. ऑक्टोबरपर्यंत राज्यातील एकूण विजेचा वापर ६५,९८० दशलक्ष युनिटस्
- महावितरणची सन २०१६-१७ मध्ये १६,९०३ मेगावॅट सरासरी कमाल विजेची मागणी ३७ मेगावॅट तुटीचे भारनियमन करून भागविली. सन २०१७-१८ मध्ये नोव्हेंबरपर्यंतची विजेची सरासरी कमाल मागणी १७,१२१ मेगावॅट व भारनियमन ८२ मेगावॅट
- सन २०१६-१७ मध्ये महापारेषणची पारेषण हानी ३.६ टक्के, महावितरणची वितरण हानी १४.७ टक्के आणि 'एकत्रित तांत्रिक व व्यावसायिक' हानी १८.९ टक्के
- मार्च, २०१७ अखेर सार्वजनिक बांधकाम विभाग व जिल्हा परिषदांच्या देखभालीखालील रस्त्यांची लांबी सुमारे ३.०३ लाख किमी

- नीती आयोगाच्या पायाभूत सुविधा २०१७ च्या अहवालानुसार पायाभूत सुविधा प्रकल्पांमधील एकूण खर्चामध्ये ११ टक्के हिश्शासह महाराष्ट्र देशात अग्रेसर

- मुंबई व नागपूर यांना जोडणारा 'महाराष्ट्र समृद्धी महामार्ग' हा आठ पदरी (७०१ किमी लांब व १२० मीटर रुंद) द्रुतगती महामार्गामुळे मुंबई ते नागपूर अंतर आठ तासात. या प्रकल्पाचा एकूण खर्च ₹ ४६,००० कोटी. या महामार्गासाठी एकूण ८,५१३.१९ हेक्टर आवश्यक जमिनीपैकी ५,१६५.२८ हेक्टर जमिनीचे भूसंपादन
- राज्यातील रस्त्यावरील वाहनांची १ जानेवारी, २०१८ रोजी एकूण संख्या ३१४ लाख (प्रति लाख लोकसंख्येमागे २५,८५९ वाहने आणि प्रति किमी रस्त्यामागे १०४ वाहने)
- मुंबई मेट्रो रेल प्रकल्पांतर्गत दहिसर-डी. एन. नगर (१८.६ किमी), कुलाबा-वांद्रे-सिप्झ (३३.५ किमी), वडाळा-घाटकोपर-ठाणे-कासारवडवली (३२ किमी), अंधेरी (पूर्व)-दहिसर (पूर्व) (१६.५ किमी) व डी. एन. नगर-मंडाळे (२३.६ किमी) हे प्रकल्प तर नागपूर व पुणे मेट्रो रेल्वे प्रकल्पांतर्गत अनुक्रमे ३८.२२ किमी व ३१.२५ किमी लांबीचे काम प्रगतीपथावर. या मेट्रो रेल प्रकल्पांची अंदाजित एकत्रित किंमत ₹ ८१,३८९ कोटी
- सन २०१६-१७ मध्ये मोठी बंदरे व लहान बंदरे यांच्या मार्फत झालेली एकत्रित मालवाहतूक १,६००.९३ लाख मे. टन, तर सन २०१५-१६ मध्ये १,५३९.८६ लाख मे. टन
- महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाने सन २०१६-१७ मध्ये प्रती दिवस सरासरी १६,४४७ बसेसमधून ६६.३१ लाख प्रवाशांना घेवून ५५.८२ लाख किमी प्रवासी वाहतूक
- सन २०१६-१७ मध्ये राज्यातील विमानतळांवरून झालेली देशांतर्गत व आंतरराष्ट्रीय मालवाहतूक अनुक्रमे २.७८ लाख मे. टन व ५.४८ लाख मे. टन होती तर सन २०१५-१६ मध्ये अनुक्रमे २.४९ लाख मे. टन व ४.९७ लाख मे. टन. सन २०१६-१७ मध्ये देशांतर्गत व आंतरराष्ट्रीय विमानतळांवरून झालेली प्रवासी वाहतूक अनुक्रमे ४१५.०५ लाख व १२८.९१ लाख
- सन २०१५-१६ मध्ये घेण्यात आलेल्या पाचव्या 'रोजगार व बेरोजगार पाहणी' नुसार राज्यातील नित्य मुख्य कार्यस्थितीनुसार १५ वर्षे व त्यावरील व्यक्तींसाठी श्रमशक्ति सहभाग दर ५२.७ टक्के, काम करणाऱ्यांचे लोकसंख्येशी प्रमाण ५१.६ टक्के व बेरोजगारीचा दर २.१ टक्के

- सन २०१७-१८ मध्ये एकूण १,०६,५२७ प्राथमिक शाळा (इयत्ता १ ली ते ८ वी) व त्यातील पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या १५९.०९ लाख. सन २०१७-१८ मध्ये माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळा (इयत्ता ९ वी ते १२ वी) २६,८७९ व त्यातील पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या ६६.४८ लाख
- अखिल भारतीय उच्च शिक्षण पाहणी अहवालानुसार उच्च शिक्षणातील सन २०१६-१७ मधील पटसंख्या ४०.१६ लाख
- सन २०१६ मधील जन्म दर १५.९, मृत्यूदर ५.९, अर्भक मृत्यूदर १९, पाच वर्षाखालील अर्भक मृत्यूदर २१ आणि नवजात शिशु मृत्यूदर १३
- सन २०११-१५ मध्ये जन्माच्या वेळेची आर्युमर्यादा व्यक्तींकरीता ७२ वर्षे तर स्त्री व पुरूषांकरीता अनुक्रमे ७३.९ वर्षे व ७०.३ वर्षे
- राज्यातील अतिमागास १२५ तालुक्यांमधील ग्रामीण भाग व त्या भागातील ‘क’ वर्ग नगरपालिकांमध्ये महाराष्ट्र मानव विकास कार्यक्रमाची अंमलबजावणी. संयुक्त राष्ट्र विकास कार्यक्रम यांच्या सहकार्याने दारिद्र्याची समस्या हाताळण्यासाठी उपजिविकेच्या संधी प्राधान्याने निर्माण करण्यावर भर देऊन कार्यवाही करण्यासाठी प्राथम्याने २७ तालुक्यांसाठी ‘ॲक्शन रूम टु रेड्युस पॉवर्टी ’ स्थापना

* * * * *

PRESS NOTE

DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS,

PLANNING DEPARTMENT,

GOVERNMENT OF MAHARSHTRA,

MUMBAI

*** * ***

Dated : 8th March, 2018

ECONOMIC SURVEY OF MAHARASHTRA 2017 -18

HIGHLIGHTS

- As per the advance estimates, the State economy is forecasted to grow by 7.3 per cent during 2017-18 over the previous year, this growth against the 10.0 per cent growth during 2016-17
- The Indian economy expected to grow by 6.5 per cent
- During 2016-17 agricultural production was higher on account of good rains (94.9 per cent of the normal monsoon). The ‘Agriculture & allied activities’ sector is expected to register (-) 8.3 per cent growth rate during 2017-18 due to comparatively less rains (84.3 per cent of the normal monsoon). During 2017-18, ‘Industry’ and ‘Services’ sectors expected to grow at 6.5 per cent and 9.7 per cent respectively
- As per the advance estimates, real (at constant 2011-12 prices) Gross State Domestic Product (GSDP) for 2017-18 is expected to be ₹ 19,59,920 crore and nominal (at current prices) GSDP expected to be ₹ 24,96,505 crore

- Two digit 10.0 per cent economic growth during 2016-17 as against 2015-16
- Gross State Domestic Product to increase by ₹ 2,39,473 crore during 2017-18 as compared to 2016-17
- Per Capita Income is ₹ 1,80,596 during 2017-18 as against ₹ 1,65,491 during 2016-17
- In Per Capita Income Maharashtra is leading state amongst major states
- Gross State Domestic Product at current prices is ₹ 24,96,505 during 2017-18 as compared to ₹ 16,49,695 during 2013-14
- Per Capita Income of the State for 2016-17 as compared to 2015-16 increased by 12.1 per cent whereas for Karnataka is increased by 10.2 per cent for similar period

- As per the first revised estimates, Nominal GSDP (at current prices) for 2016-17 is ₹ 22,57,032 crore as against ₹ 19,86,721 crore for 2015-16
- Per Capita State Income is ₹ 1,65,491 for 2016-17 as against ₹ 1,47,610 for 2015-16

Particulars	2011-12@	2012-13@	2013-14@	2014-15@	2015-16++	2016-17+	2017-18$
Per Capita Net State Income at current prices (₹)	99,564	1,11,980	1,25,039	1,32,611	1,47,610	1,65,491	1,80,596
Nominal Gross State Domestic Product (₹ Crore)	12,80,369	14,59,628	16,49,695	17,80,721	19,86,721	22,57,032	24,96,505

Per capita State Income of selected states (2016-17)

State	Andhra Pradesh	Karnataka	Madhya Pradesh	Maharashtra	Tamil Nadu	Telangana	Uttar Pradesh
Per Capita State Income (₹)	1,22,376	1,57,474	72,599	1,65,491	1,53,263	1,55,612	51,920

@ Preliminary estimates ++ Second revised estimates + First revised estimates $ Advance estimates Note : Base year 2011-12

World Economy 2017

Country	World	United States of America	Japan	France	Germany	China	India@	Maharashtra@
Gross product growth rate (per cent)	3.0	2.2	1.7	1.7	2.0	6.8	6.5	7.3

@ for 2017-18

- Average Consumer Price Index (CPI) (base year: 2003) for rural and urban areas in the State from April to December, 2017 was 271.3 and 260.7 respectively. The year-on-year rate of inflation based on average CPI during April to December, 2017 was 1.8 per cent for rural areas and 2.1 per cent for urban areas
- The Public Distribution System computerisation has been completed. The point of service (PoS) devices for food grains distribution installed in all fair price shops
- The expected revenue receipts of the State are ₹ 2,43,738 crore for 2017-18 (BE) as against ₹ 2,20,012 crore during 2016-17 (RE). The expected tax and non-tax revenue as per 2017-18 (BE) are ₹ 1,90,842 crore and ₹ 52,896 crore respectively
- Actual revenue receipts during April to December, 2017 were ₹ 1,66,005 crore (68.1 per cent of BE) showing an increase of 17.8 per cent over corresponding period of 2016-17
- The expected revenue expenditure of the State is ₹ 2,48,249 crore as per 2017-18 (BE) as against ₹ 2,34,390 crore during 2016-17 (RE)
- Expected revenue deficit, fiscal deficit and debt stock are ₹ 4,511 crore, ₹ 38,789 crore and ₹ 4,13,044 crore respectively as per 2017-18 (BE). The percentage of fiscal deficit to GSDP 1.6 per cent and debt stock to GSDP 16.6 per cent as per 2017-18 (BE) expected
- As per 2017-18 (BE), the share of capital receipts in total receipts and capital expenditure in total expenditure expected to be 14.1 per cent and 12.5 per cent respectively.

Year	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18
Percentage of Debt stock to GSDP	17.6	16.9	16.3	16.5	16.3	16.4#	16.6##
Fiscal limits stipulated under Consolidated fiscal reforms path (per cent)	26.1	25.5	24.8	24.3	21.9	22.1	22.2

Revised estimates ## Budget estimates

- As on 31st March, 2017 aggregate bank deposits and gross credit of scheduled commercial banks in the State were ₹ 21.64 lakh crore and ₹ 23.00 lakh crore respectively. Credit-Deposit Ratio of scheduled commercial banks was 106.3 per cent as on 31st March, 2017 as compared to 102.7 per cent on 31st March, 2016. The share of the State in aggregate deposits and gross credit of scheduled commercial banks at All-India was 20.1 per cent and 29.0 per cent respectively.
- Annual credit plan size for priority sector of the State for 2017-18 is ₹ 2.91 lakh crore higher by 14.1 per cent over the previous year.
- Upto 7th February, 2018 about 2.20 crore bank accounts opened in the State under *Pradhan Mantri Jan-Dhan Yojana* with deposits of about ₹ 4,304 crore.
- Maharashtra is one of the leading state in terms of disbursement of loans under *Pradhan Mantri MUDRA Yojana* scheme. From 2015-16 to 9th Feburary, 2018 ₹ 44,583 crore were disbursed. During 2017-18 upto 9th February total loans of ₹ 14,235 crore were disbursed to 26.1 lakh beneficiaries (23.7 lakh were under '*Shishu*', 1.8 lakh under '*Kishor*' and 0.6 lakh under '*Tarun*')
- The State received only 84.3 per cent of the normal rainfall during monsoon 2017. Out of 355 talukas (excluding talukas in Mumbai City & Mumbai suburban districts) in the State, 147 received deficient, 146 received normal and 62 received excess rainfall.
- The State ranks 10th in average size of operational land holding (1.44 ha) amongst all states, as per Agriculture Census 2010-11. The total area of small & marginal (upto 2.0 ha) operational land holdings farmers was 89.25 lakh ha constituting 45.2 per cent of the total area whereas number of land holdings was 107.61 lakh which is 78.6 per cent of the total number of operational land holdings
- During *kharif* season of 2017, sowing was completed on 150.45 lakh ha area. The production of cereals, pulses, oilseeds and cotton is expected to decrease by four per cent, 46 per cent, 15 per cent and 44 per cent respectively, while the production of sugarcane is expected to increase by 25 per cent over the previous year.
- During 2017-18, area under *rabi* crops is 46.88 lakh ha. The production of cereals, pulses and oilseeds is expected to decrease by 39 per cent, four per cent and 73 per cent respectively over the previous year.
- During 2017-18, the area under horticulture crops is 15.22 lakh ha and production is expected to be 207.54 lakh MT as against area of 16.73 lakh ha and production of 219.93 lakh MT during 2016-17.
- Live storage in the major, medium & minor irrigation (State sector) reservoirs taken together as on 15th October, 2016 was 29,814 million cubic metre, which was 69.6 per cent of the storage capacity as per the project design.
- During 2016-17, under '*Jalyukta Shivar Abhiyaan*', out of 5,291 villages selected, in all 2,830 villages have been made water neutral by creating water storage of 5,897.6 lakh cubic metre. Under the *Abhiyaan* 5,018 villages selected for 2017-18.
- During 2017-18, the annual target for agriculture & allied activities sector in annual credit plan is ₹ 77,207 crore. During 2016-17, crop loan of ₹ 42,172 crore was disbursed through financial institutions as against ₹ 40,581 crore during 2015-16. During 2016-17, agricultural term loans of an amount of ₹ 54,606 crore was disbursed as against ₹ 32,284 crore during 2015-16.
- The total milk production during 2016-17 was 104.02 lakh MT as against 101.52 lakh MT during 2015-16.

- During 2017-18 upto December, marine and inland fish production (provisional) was 3.50 lakh MT and 1.15 lakh MT respectively. During 2016-17, it was 4.63 lakh MT and 2.00 lakh MT respectively.
- Ease of Doing Business indicates simpler, speedy and hassle-free regulations for businesses. The State implemented and submitted evidences for 372 reforms of which, 348 reforms have been approved by GoI.

- As per 'Asian Competitiveness Institute of Lee Kuan Yew School of Public policy of Singapore' index on ease of doing business in 2016 Maharashtra ranks first in the country
- Reserve Bank of India Mumbai divisional office, received ₹ 74,123 crore equity inflows of foreign direct investment during April-December, 2017 for Maharashtra including Dadra & Nagar Haveli, Daman & Diu (32 per cent of All-India level)
- Out of ₹ 8 lakh crore investment in 2,984 MoU proposals in Make in India 2016 Summit projects of about ₹ 4.91 lakh crore investment(61 per cent) are in various stages of implementation

- From August, 1991 to December, 2017 in all 19,826 industrial proposals with proposed investment of ₹ 11,89,815 crore were approved. Of these, 8,974 projects were commissioned (45.3 per cent) with an investment of ₹ 2,92,252 crore (24.6 per cent) and generated employment of about 12.67 lakh.
- The State remained in the forefront in terms of FDI inflow in the country.
- The Magnetic Maharashtra - Convergence 2018 a global investment summit was organised in February, 2018 to showcase the various reforms initiated by GoM and to attract investment and generate employment opportunity.
- In this Summit, total 4,108 proposals with an investment of ₹12.07 lakh crore and proposed employment of 36.77 lakh signed.
- In the State, upto December, 2017 about 3.6 lakh Micro, Small and Medium enterprises (MSMEs) obtained Udyog Aadhaar memorandum with an investment of ₹ 85,362 crore and 27.6 lakh employment.
- As per Annual Survey of Industries 2014-15, the State is at the top position in terms of gross value added (₹ 2,39,076 crore) which is 20.5 per cent of gross value added at All-India level.
- The Women Entrepreneurs Policy 2017 has been launched to encourage participation of women entrepreneurs and improve the women entrepreneurship from the current 9 per cent to 20 per cent. The State is first in India to have a separate policy for Women entrepreneurs.
- As on 31st March, 2017 there were about 1.95 lakh co-operative societies, with about 5.25 crore members therein. Of these, 11 per cent were in agricultural credit, 10 per cent were in non-agricultural credit and 79 per cent were engaged in other activities. In all 18.7 per cent co-operative societies were in loss, of which 32.6 per cent in agricultural credit.
- Installed capacity of electricity in the State was 35,468 MW as on 31st December, 2017. During 2017-18 upto December total electricity generated was 74,968 Million Units (MU) and total consumption upto October in the State 65,980 MU.

- During 2016-17, the average peak demand of MAHADISCOM was 16,903 MW with load shedding of 37 MW. During 2017-18 upto November, average peak demand 17,121 MW with 82 MW load shedding.
- During 2016-17, transmission losses of MAHATRANSCO, distribution losses and 'Aggregate Technical & Commercial' (AT & C) losses of MAHADISCOM 3.6 per cent, 14.7 per cent and 18.9 per cent respectively.
- At the end of March 2017, the total road length maintained by PWD and ZP about 3.03 lakh km.

- As per the report of *Niti Aayog* Infrastructure facilities 2017 Maharashtra is leading in country with share of 11 per cent on expenditure of infrastructure facilities projects

- '*Maharashtra Samruddhi Mahamarg*' is a proposed eight lane expressway (701 km long and 120 metre wide) connecting Mumbai to Nagpur and enable to cover the distance in eight hours. Total estimated cost of this project ₹ 46,000 crore. The total land required 8,513.19 ha of which 5,165.28 ha acquired.
- The total number of vehicles on road in the State as on 1st January, 2018 was 314 lakh (25,859 vehicles per lakh population and 104 vehicles per km road length).
- Mumbai Metro Rail Project consisting of Dahisar-D.N.Nagar (18.6 km), Colaba-Bandra-SEEPZ (33.5 km), Wadala-Ghatkopar-Thane-Kasarwadavli (32 km), Andheri(E)-Dahisar(E) (16.5 km) and D.N.Nagar-Mandale (23.6 km) and Nagpur Metro Rail project consisting of 38.22 km length and Pune Metro Rail project of length 31.25 km length are in progress. The estimated cost of these Metro Rail Projects taken together ₹ 81,389 crore.
- During 2016-17, total cargo traffic handled by major and non-major ports was 1,600.93 lakh MT as against 1,539.86 lakh MT during 2015-16.
- During 2016-17, on an average per day Maharashtra State Road Transport Corporation (MSRTC) has effectively operated 16,447 buses by covering 55.82 lakh km and carrying 66.31 lakh passengers.
- During 2016-17, domestic and international cargo handled by airports in the State was 2.78 lakh MT and 5.48 lakh MT respectively, whereas the corresponding figures for 2015-16 were 2.49 lakh MT and 4.97 lakh MT respectively. During 2016-17 the passenger traffic from domestic and international airports 415.05 lakh and 128.91 lakh respectively.
- As per the fifth 'Employment & Unemployment Survey' conducted during 2015-16 for persons of age 15 years & above labour force participation rate was 52.7 per cent, worker population ratio was 51.6 per cent and unemployment rate 2.1 per cent in the State according to usual principal status approach.

- During 2017-18, number of primary schools (class I to VIII) is 1,06,527 with enrolment of 159.09 lakh. During 2017-18, number of secondary & higher secondary schools (class IX to XII) is 26,879 with enrolment of 66.48 lakh.
- As per All-India Survey of Higher Education, enrolment in higher education 40.16 lakh in 2016-17.
- Birth rate 15.9, Death rate 5.9, Infant Mortality Rate 19, Under Five Mortality Rate 21 and Neo-Natal Mortality Rate 13 in 2016.
- Life expectancy at birth during 2011-2015 is 72 years for persons and it is 73.9 years for female & 70.3 years for male.
- Maharashtra Human Development Programme is being implemented in 125 most backward talukas in rural areas and ‘C’ class Municipal Councils. To address the issues of poverty with emphasis on development of livelihood opportunities on priority basis in 27 talukas, ‘Action room to Reduce Poverty’ set up in collaboration with UNDP.

* * * * *